

γλωσσάρι

AVARE

Αποδέχομαι • Σέβομαι • Συμμετέχω
Accept • Respect • Integrate

*Το γλωσσάρι «Aware» έχει συνταχθεί με γνώμονα την καλύτερη κατανόηση του προσφυγικού και μεταναστευτικού φαινομένου με τη λιγότερη δυνατή χρήση τεχνικών και νομικών όρων.

Photos curtesy of UNHCR - The UN Refugees Agency

Πρόσφυγας (refugee) είναι ο άνθρωπος που εγκαταλείπει τη χώρα του και αναζητεί άσυλο, δηλαδή προστασία σε άλλη χώρα γιατί δικαιολογημένα φοβάται για τη ζωή του. Στη χώρα του κινδυνεύει να διωχθεί λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων.

Εκτοπισμένος (displaced person) είναι ο άνθρωπος που εγκαταλείπει το σπίτι του συνήθως εξαιτίας πολέμου, εσωτερικών συγκρούσεων ή φυσικών καταστροφών. Μπορεί να καταφύγει σε άλλη περιοχή εντός της χώρας του, όπου νιώθει πιο ασφαλής ή να φύγει αναζητώντας ασφάλεια και προστασία από άλλο κράτος.

Σύμβαση της Γενεύης για τους Πρόσφυγες (Geneva Refugee Convention) είναι η διεθνής συνθήκη του ΟΗΕ που υιοθετήθηκε το 1951 και καθορίζει ποιος είναι πρόσφυγας και ποιες είναι οι υποχρεώσεις των κρατών για την προστασία τους. Ο πρόσφυγας έχει δικαίωμα για άσυλο και το κάθε κράτος που τον υποδέχεται έχει υποχρέωση να του παρέχει κάθε αναγκαία διευκόλυνση. Δεν μπορεί να του αρνηθεί είσοδο στα σύνορα ή να τον εξαναγκάσει να επιστρέψει πίσω σε έδαφος όπου κινδυνεύει.

Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του ΟΗΕ του 1967 (New York Protocol on refugees) είναι η επιπρόσθετη διεθνής συνθήκη που καλύπτει ευρύτερες προσφυγικές καταστάσεις. Μαζί με τη Σύμβαση της Γενεύης αποτελούν τις πιο σημαντικές διεθνείς συνθήκες που δεσμεύουν όλα τα κράτη να προσφέρουν άσυλο και προστασία σε πρόσφυγες που φθάνουν στο έδαφος τους.

Άσυλο (asylum) είναι η προστασία που παρέχει ένα κράτος σε αλλοδαπό που έφθασε στο έδαφός του γιατί φοβήθηκε για τη ζωή του και κινδυνεύει να διωχθεί στη χώρα του λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων.

Διεθνής Προστασία (international protection) είναι η προστασία που προσφέρει ένα κράτος σε αλλοδαπούς που είναι πρόσφυγες ή αντιμετωπίζουν καταστάσεις με παρόμοιες αιτίες, με σκοπό για να διασφαλίσει τα δικαιώματά τους, όπως καθορίζονται από τη Σύμβαση για τους Πρόσφυγες του 1951 και άλλες διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Περιλαμβάνει τη χορήγηση ασύλου στους διωκόμενους, την αναγνώριση τους ως πρόσφυγες, ή την χορήγηση επικουρικής προστασίας, καθώς και την ιδιαίτερη προστασία και προσοχή στις περιπτώσεις που είναι ανήλικοι, ασυνόδευτοι ανήλικοι, ηλικιωμένοι, εγκυμονούσες γυναίκες, γονείς μόνοι που συνοδεύουν ανήλικα παιδιά, θύματα βασανιστηρίων, βιασμού ή άλλης σοβαρής ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας.

Επικουρική προστασία είναι μια μορφή διεθνούς προστασίας η οποία συμπληρώνει το καθεστώς του πρόσφυγα και χορηγείται σε ανθρώπους που απειλήθηκε σοβαρά η ζωή τους ως αποτέλεσμα γενικευμένης βίας, συρράξεων ή πολέμου.

Αιτητής Ασύλου (asylum seeker) είναι ο άνθρωπος που ζητά να επιτραπεί η είσοδός του σε μια χώρα, ως πρόσφυγας και βρίσκεται σε αναμονή της απόφασης της αίτησής του για να αποκτήσει το καθεστώς του πρόσφυγα, υπό τις σχετικές διεθνείς και εθνικές οδηγίες. Για όσο

χρόνο εξετάζεται η αίτησή του, η χώρα δεν δικαιούται να τον διώξει. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης πρέπει να αναχωρήσει από τη χώρα και ίσως και να απελαθεί, εκτός και αν υπάρχουν ανθρωπιστικοί ή άλλοι σχετικοί λόγοι για παραμονή του.

Μετανάστης (migrant) είναι ο άνθρωπος που εγκαταλείπει με τη θέλησή του τη χώρα του με σκοπό να εγκατασταθεί αλλού. Αποφασίζει να μεταναστεύσει από επιθυμία για αλλαγή ή για οικογενειακούς ή άλλους προσωπικούς λόγους. Εάν ωθείται αποκλειστικά από οικονομικά κίνητρα, συνήθως για εργασία είναι οικονομικός μετανάστης. Συνήθως ο μετανάστης μετακινείται σε μια άλλη χώρα για να αναζητήσει καλύτερες υλικές και κοινωνικές συνθήκες ώστε να βελτιώσει τη ζωή του και των μελών της οικογένειάς του.

Ιθαγένεια/ Υπηκοότητα (citizenship/nationality) είναι ο δεσμός ενός ανθρώπου με το κράτος του. Το κάθε κράτος είναι υπεύθυνο να καθορίσει ποιοι είναι οι πολίτες του.

Αλλοδαπός (alien) είναι ο άνθρωπος που δεν έχει την υπηκοότητα (ιθαγένεια) του κράτους στο οποίο βρίσκεται.

Υπήκοος Τρίτης Χώρας (Third Country National) είναι ο άνθρωπος που δεν έχει την υπηκοότητα του κράτους μέλους της ΕΕ στο οποίο βρίσκεται. Προέρχεται από τρίτη χώρα, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άδεια παραμονής (residence permit) είναι το έγγραφο που εκδίδει το κράτος υποδοχής σε αλλοδαπό, που επιβεβαιώνει το δικαίωμα παραμονής του.

Κράτος (χώρα) υποδοχής (receiving country/state) είναι το κράτος που έχει συμφωνήσει να δεχθεί στο έδαφός του μετανάστες και πρόσφυγες. Η Κύπρος είναι χώρα που υποδέχεται σημαντικό αριθμό μεταναστών με βάση τις οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες της τα τελευταία 35 χρόνια. Επίσης εφαρμόζει τις υποχρεώσεις για διεθνή προστασία όταν εισέρχονται στο έδαφός πρόσφυγες, ανεξάρτητα από το σημείο εισόδου, με βάση τις διεθνείς συνθήκες και από το 2004 τις ευρωπαϊκές οδηγίες ως κράτος μέλος της Ε.Ε.

Μετανάστευση (immigration) είναι η μετακίνηση ανθρώπων από την χώρα καταγωγής τους ή τη χώρα της συνήθους διαμονής τους με σκοπό την μόνιμη ή προσωρινή εγκατάστασή τους σε κάποια άλλη χώρα. Όταν γίνεται σε εθελοντική οργανωμένη βάση και συνδέεται με τις εργασιακές ανάγκες των χωρών προέλευσης και υποδοχής είναι ιδιαίτερα ευεργετική. Η Κύπρος τηρεί αρχείο μετανάστευσης που περιλαμβάνει όλες τις κατηγορίες των ανθρώπων που είναι υπήκοοι τρίτης χώρας και έχουν άδεια παραμονής όπως εργαζόμενοι σε γενική ή οικιακή απασχόληση, εργαζόμενοι σε ξένες εταιρίες, όσοι δικαιούνται διεθνή προστασία ή είναι θύματα εμπορίας προσώπων, όσοι κατοικούν για χρόνια στο νησί ή φοιτούν σε πανεπιστήμια.

Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης είναι η κυβερνητική υπηρεσία της Κύπρου που τηρεί τα πληθυσμιακά αρχεία για όσους κατοικούν στην Κύπρο. Υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών και έχει τις αρμοδιότητες που ορίζει η νομοθεσία για την κυπριακή ιθαγένεια, την ελεύθερη διακίνηση πολιτών της Ε.Ε., την έκδοση αδειών

παραμονής για αλλοδαπούς, πρόσφυγες και μετανάστες και την καταπολέμηση της εμπορίας και εκμετάλλευσης προσώπων.

Υπηρεσία Ασύλου (Asylum Service) είναι η κυβερνητική υπηρεσία της Κύπρου που εξετάζει και εγκρίνει ή απορρίπτει αιτήματα για παραχώρηση ασύλου με βάση τις διεθνείς συνθήκες που υπέγραψε η Κύπρος και τις οδηγίες της Ε.Ε. Υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών και έχει τις αρμοδιότητες που ορίζει η νομοθεσία για την πολιτική και τα μέτρα που λαμβάνει η κυβέρνηση για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας. Σε περίπτωση απόρριψης αίτησης ασύλου, ο αιτητής έχει δικαίωμα προσφυγής στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφύγων ή και στο Διοικητικό Δικαστήριο και ακολούθως έχει δυνατότητα έφεσης και στο Ανώτατο Δικαστήριο.

Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες (UNHCR) είναι ο διεθνής οργανισμός που ιδρύθηκε το 1951 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ με αποστολή να παρέχει προστασία και βοήθεια στους πρόσφυγες του κόσμου. Με έδρα τη Γενεύη της Ελβετίας ο οργανισμός ανέλαβε αρχικά να βοηθήσει περισσότερους από ένα εκατομμύριο Ευρωπαίους πρόσφυγες που προκάλεσε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. Στις δεκαετίες που ακολούθησαν την ίδρυσή της, έλαβε εντολή να συντονίζει και να καθοδηγεί τη δράση για την προστασία εκατομμυρίων προσφύγων παγκοσμίως και την επίλυση των προβλήμάτων τους. Έχει προσωπικό σε περισσότερες από 120 χώρες, περιλαμβανομένης της Κύπρου, όπου το 1974 προσέφερε μεγάλη βοήθεια στους Κυπρίους ξεριζωμένους. Σήμερα, ο πρωταρχικός στόχος της Ύπατης Αρμοστείας στην

Κυπριακή Δημοκρατία είναι να στηρίξει την Κυβέρνηση στην περαιτέρω ανάπτυξη και ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου, καθώς και των διαδικασιών και εξουσιών που θα διέπουν ένα σύστημα προστασίας προσφύγων πλήρως εναρμονισμένο με τα διεθνή πρότυπα.

Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασύλου και Μετανάστευσης (European Asylum and Immigration Policy) είναι η κοινή πολιτική που υιοθετεί η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της για τη διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ρευμάτων και την εφαρμογή ελάχιστων κοινών μέτρων. Στόχος είναι η αποτελεσματική προστασία των προσφύγων, η οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης με βάση τις ανάγκες των ευρωπαϊκών οικονομιών και των κοινωνιών και η αντιμετώπιση της μη νόμιμης και μη ελεγχόμενης μετανάστευσης. Η ΕΕ είναι χώρος υποδοχής προσφύγων και μεταναστών με αυξανόμενο αριθμό ετησίως που ξεπερνά κατά μέσο όρο τα 1,5 εκατομμύρια ανθρώπων τα τελευταία 15 χρόνια. Η οργανωμένη διαχείριση του πολύπλοκου αυτού φαινομένου και η ομαλή ένταξη των προσφύγων και μεταναστών συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της Ε.Ε. για αναπλήρωση του πληθυσμού της λόγω της δημογραφικής γήρανσης.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (European Asylum, Immigration and Integration Fund) είναι το χρηματοδοτικό ταμείο της Ε.Ε. που υποστηρίζει τις προσπάθειες των κρατών μελών της για την υιοθέτηση και ανάπτυξη α) ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και μετανάστευσης (Common European Asylum System, CEAS), β) μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ένταξης νομίμων μεταναστών και δικαιούχων διε-

θνούς προστασίας καθώς και γ) μιας αποτελεσματικής πολιτικής επιστροφών, τηρώντας τις αρχές της αξιοπρέπειας και της διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Θεμελιώδη δικαιώματα (fundamental rights) είναι οι ηθικές εκείνες αρχές που θέτουν συγκεκριμένα πρότυπα ανθρωπίνης συμπεριφοράς. Κατοχυρώνονται σε εθνικό επίπεδο από το σύνταγμα κάθε κράτους, σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και τη Χάρτα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και σε παγκόσμιο επίπεδο από σειρά διεθνών συμβάσεων του ΟΗΕ. Σε αυτά περιλαμβάνονται αξίες όπως η ανθρωπινή αξιοπρέπεια, η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, το κράτος δικαίου και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ρατσισμός (racism) Είναι η διαδικασία περιθωριοποίησης, αποκλεισμού και διάκρισης σε βάρος όσων θεωρούνται ότι είναι “διαφορετικοί” από μας. Ο ρατσισμός λαμβάνει πολλές διαφορετικές μορφές. Αλλάζουν ανάλογα με τον χώρο και τον χρόνο στον οποίο εκδηλώνονται. Κάποιες είναι εμφανείς και άμεσες στηριγμένες στην αντίληψη ότι οι άνθρωποι δεν είναι όλοι ίσοι μεταξύ τους, αλλά κάποιοι είναι ανώτεροι και άλλοι κατώτεροι (π.χ. δόγματα εθνικής, θρησκευτικής ή άλλης μορφής ανωτερότητας ή βίαιες επιθέσεις εναντίον ατόμων ή ομάδων που κρίνονται ως “άλλος”). Κάποιες μπορεί να μην είναι τόσο εμφανείς αλλά έμμεσες.

Στις έμμεσες περιλαμβάνεται και ο θεσμικός ρατσισμός, δηλαδή οι διάφορες μορφές διακρίσεων που μπο-

ρεί να κάνουν κυβερνήσεις, εταιρείες, άλλοι μεγάλοι οργανισμοί που ασκούν επιρροή στη ζωή μας σε βάρος μη προνομιούχων ομάδων του πληθυσμού (π.χ. μειονότητες και ομάδες μεταναστών). Η έκφραση ρατσιστικών συμπεριφορών δεν συνοδεύεται πάντα από την ανάλογη πρόθεση, καθώς κάποια άτομα μπορεί να συμπεριφέρονται ή να εκφράζονται ρατσιστικά χωρίς να το αντιλαμβάνονται.

Επομένως, ο ρατσισμός ορίζεται ως συνέπειες πράξεων, συμπεριφορών και λόγων, έμμεσων ή άμεσων, οι οποίες περιθωριοποιούν, αποκλείουν και κάνουν διακρίσεις σε βάρος όσων θεωρούνται “διαφορετικοί”, ασχέτως πρόθεσης.

Διακρίσεις (discriminations) ονομάζουμε τη διαφορετική μεταχείριση των ανθρώπων που προκύπτει από προκαταλήψεις ή συμφέροντα και γίνεται, συνήθως, σε βάρος μειονοτήτων. Σύμφωνα με τον καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (1945) και την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948), απαγορεύονται διακρίσεις όσον αφορά τα «φυλή, χρώμα, φύλο, γλώσσα, θρησκεία, πολιτικές ή άλλες απόψεις, εθνική ή κοινωνική προέλευση, ιδιοκτησία ή άλλο καθεστώς».

Ξενοφοβία (xenophobia) είναι η αντιπάθεια, αρνητική στάση ή και εχθρότητα απέναντι σε κάποιον που έχει διαφορετική εθνική ταυτότητα από τη δική μας. Υπάρχει στενή σχέση μεταξύ του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Πρόκειται για δύο όρους, που δύσκολα κανείς μπορεί να τους διαφοροποιήσει.

Στερεότυπα (stereotypes) είναι τα προκατασκευασμένα σχήματα αντίληψης – σκέψης (π.χ. ιδέες), που παρεμβάλλονται στην πραγματικότητα και την αντίληψη που πάμε να σχηματίσουμε γι' αυτή την πραγματικότητα, προκαλώντας αυθαίρετες απλοποιήσεις και γενικεύσεις που τη διαστρεβλώνουν.

Πολυπολιτισμός (multiculturalism) είναι η συνύπαρξη σε μια κοινωνία ποικίλων κοινωνικών ομάδων με διαφορετικά εθνικά-εθνοτικά και πολιτισμικά στοιχεία. Ο όρος, αναγνωρίζει ένα μωσαϊκό από ισότιμες κουλτούρες ατόμων που διατηρούν παράλληλα τις διακριτές διαφορές τους και μπορούν να αναπτύξουν σχέσεις γόνιμης αλληλεπίδρασης. Σε επίπεδο κοινωνικής συλλογικότητας η πολυπολιτισμικότητα παραπέμπει στην αμοιβαία αποδοχή, στο σεβασμό και στην προαγωγή πολλαπλών πολιτισμών με βάση τη δημογραφική σύνθεση ενός πληθυσμού μιας χώρας.

Διαφορετικότητα (diversity) είναι το σύνολο συνειδητών πρακτικών που αναγνωρίζουν και αποδέχονται το διαφορετικό. Σήμερα, οι αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προωθούν μια καλύτερη δημόσια κατανόηση σχετικά με τα κοινωνικά οφέλη της διαφορετικότητας και τον αγώνα κατά των διακρίσεων. Κεντρικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να σταματήσει την - με οποιοδήποτε τρόπο - διάκριση κατά ατόμων εξαιτίας της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού.

Ενσωμάτωση – ένταξη (integration) είναι η διαδικασία σύμφωνα με την οποία οι μετανάστες γίνονται αποδεκτοί σε μια κοινωνία, ως άτομα και ως ομάδα, και η οποία ποικίλει από χώρα σε χώρα. Η ευθύνη της ενσωμάτωσης εναπόκειται όχι μόνο σε μια συγκεκριμένη ομάδα, αλλά αφορά πολλούς δρώντες: τους ίδιους τους μετανάστες, τη χώρα υποδοχής των μεταναστών, τα ιδρύματα-θεσμούς και τις κοινότητες.

